Nr. 29 1938 m. lapkričio 18 d. I metai.

VARPELIS

„AIDO“ PRIEDAS VAIKAMS

Lietuvaitės daina

O kad aš galėčiau
Būti lakštele,
Skriščiau Vilniaus miestan,
Skriščiau paukštele.
Olia lylia, lylia,
Olia lylia, lylia,
Skriščiau Vilniaus miestan,
Skriščiau paukštele.

Skriščiau į kalnelį,
Kur upė Neris,
Kur nuo amžių stovi
Mūs sena pilis.
Olia lylia, lylia ir tt.

Kiekvienam praeiviui
Kas diena naktis
Porinčiau, čiulbėčiau
Kalno paslaptis.
Olia lylia, lylia ir tt.

Apie Gediminą,
Jo karių pulkus,
Apie jo galybę
Ir senus laikus.
Olia lylia, lylia ir tt.

Apie didžią garbę
Tų senų laikų,
Kaip jos garsas sklido
Lig marių Juodų.
Olia lylia, lylia ir tt.

O kad aš galėčiau
Būti lakštele,
Skriščiau Vilniaus miestan,
Skriščiau paukštele.
Olia lylia, lylia ir tt.

K. Tėma.

Mūsų žemė

Ten, kur bangos Nemunėlio,
Kvapūs vasaros žiedai,
Kur bakužė artojėlio,
Kur didvyrių mūs kapai;
Ten, kur sraunios Neries vilnys
Į krantus taškena,
Kur didvyrių aukos kilnios
Praeitį mums mena;
Ten, kur aukštos pušys snaudžia,
Dangų mūsų remia,
Kur varpai variniai gaudžia, —
Mūsų rasim žemę...

M. Pumputis.

Randamonys

Pasakojimas

Senų senovėje mūsų gražioji tėvynė visa buvo apaugusi nepereinamais miškais, kuriuose slapstėsi daugybė įvairių įvairiausių žvėrių ir žvėrelių. Juos mūsų protėviai mokėjo gaudyti ir šaudyti, jų kailius išdirbinėti ir į svetimas šalis nepigiai parduoti. Puikios buvo tos girios visoje mūsų tėvynėje, bet tokių puikių niekur nebebuvo, kaip Nemuno tėvo ir jo sūnaus Merkio santakoje. Aukštos lieknos pušys savo puikiomis viršūnėmis, rodėsi, dangų siekia, debesims kelią pastoja. O jų šlamėjimas giedrąją dieną, o jų ošimas prieš audrą! O paukštelių čiulbėjimas, o gėlelių kvepėjimas! Kas visa tai apsakys, kas visa tai aprašys!

Tame puikiame miške turėjo puikią pilį narsus kunigaikštis Monys. Jaunas jis buvo ir nevedęs, mėgo medžioti, po tolimus miškus klajoti.

Toli toli į pietus, kur stovi Žvirgždės kalnas, tuomet gyveno turtingas bajoras Žvingys. Žinojo apie jį visa apylinkė ne tiek dėl jo didelių turtų, kiek dėl jo vienturtės gražuolės Randos. Visi ją mylėjo, visi ja gėrėjos, bet visų labiausiai jos tėvelis bajoras Žvingys. Nevaržė jis savo dukrelės, leido jai daryti, ką norėjo, leido jai, kaip paukšteliui, laisvai gyventi. Ir Randa tėvelio gerumo neapvylė, jokio nesmagumo senajam tėveliui nepadarė.

Vieną kartą Randa išėjo pašlaitėmis pasivaikščioti, kvepiančių gėlelių pasirinkti, iš jų gražų vainikėlį nusipinti, savo jaunąją galvelę tuo vainikėliu padabinti. Jai gražias gėles beskinant ir į kairiąją rankelę berenkant, staiga pamatė ji jauną bernužėlį, prieš ją bestovintį, į ją jaunąją bežiūrintį, jos gražumėliu besižavintį. Tai buvo narsusis kunigaikštis Monys, išėjęs

iš savo pilies pamedžioti, laukinių žvėrių pašaudyti. Paraudo Randos skaistūs veideliai, nuleido ji savo skaisčias akeles ir stovėjo nejudėdama, lyg stabo ištikta, tik jos krūtinė aukštai kilnojosi, tik jos krūtinėje širdelė, kaip sugautas narvelin paukštelis, blaškėsi. Patiko jaunajam Moniui skaistaveidė Randa, patiko jaunajai Randai šaunusis kunigaikštis Monys. Priėjo jis prie jos, paėmė į savo ranką jos drebančią rankelę ir paspaudė. O Randa nuo jo nepabėgo, savo rankelės iš jo rankos neištraukė, tik dar labiau užkaito, kaip užkaista vasaros aušra prieš pat saulės patekėjimą. Nusivedė kunigaikštis mergelę prie aukštos pušies, kur augo minkštutės samanos, pasodino ją ant jų ir pats šalia jos atsisėdo. Ilgai jiedu kalbėjosi apie Randos surinktas gėleles, apie jos rūtų darželį, apie Monio gimtą šalį, jojo medžiokles, kovas su priešais. Ir sutarė jiedu, kad Monys atvyksiąs pas Randos tėvelį prašyti jo vienturtės rankelės. Sutarė, paspaudė sau rankas ir persiskyrė.

Buvo gražus vasaros rytas. Šviesioji saulutė šildė kaitriais savo spinduliais šaltąją žemelę. Tą rytą kunigaikštis Monys įsakė savo žmonėms ruoštis kelionėn. Jo palydovai pradėjo šveisti savo aštruosius plieno kardus, sidabro pasagomis kaustyti ristuosius žirgus, taisyti tymo balnus. Kai jau visi buvo pasirengę ir susirinkę kunigaikščio pilies kieme, kreipėsi Monys į pasiliekančius pilyje, įsakydamas jiems budriai saugoti pilį ir laisvu laiku ją puošti ir laukti jo pargrįžtant su ta, kuri būsianti jų ir visos pilies valdovė. Pasakė, paspaudė pentinais savo nekantraujantį žirgą ir išjojo pro aukštuosius vartus, o paskui jį ir visi jojo palydovai.

Keliavo jie visą dieną ir pusę nakties. Nakvojo tankumyne, kur buvo nedidelė aikštelė, sodria žole apaugusi. Tik kitos dienos vidudienį jie prijojo Žvirgždės kalną, aukštą bajoro Žvingio dvarą. Bajoriškoji sodyba buvo graži, įvairiais medžiais apsodinta, stipria tvora aptverta. Šauniųjų svečių pasitikti išėjo pats sodybos šeimininkas bajoras Žvingys. Kunigaikštis Monys, išvydęs baltuojančią tarp krūmų senojo bajoro galvą, vikriai nušoko nuo savo žirgo, paėmęs jį už šilko pavadžio, nuėjo lėtu žingsniu pasitikti, — pagerbti žiląjį Randos tėvo plauką. Tą pat padarė ir šaunojo kunigaikščio Monio šaunieji jo palydovai. Kai bajoras Žvingys labiau prisiartino, kunigaikštis Monys, žemai lenkdamas galvą, gražiais žodžiais sveikino kilnųjį bajorą ir prašėsi įleisti jį ir jo palydovus su žirgais į savo kiemą ir priimti pasilsėti. Į meilius kunigaikščio žodžius meiliai atsakė ir bajoras Žvingys, užprašydamas taip brangų svetelį su palydovais apsilankyti į jo dvarą, kur galėsią pasilsėti jie patys ir jų nuvargę ristieji žirgai. Padavė bajoras Žvingys savo ranką kunigaikščiui Moniui ir nusivedė jį su palydovais apsodintu krūmais keliu į dvaro kiemą. Brangiųjų svetelių pasitikti išėjo ir Randa, kaipo tėvo dvaro šeimininkė, su rūtų kuokštele rankoje, gražiai išsipuošusi. Bajoro Žvingio tarnai pripuolė prie svečių, paėmė iš jų žirgus ir nusivedė į tvartus pašerti kvepiančiais dobilais, pagirdyti tyruoju šaltinio vandeniu. Bajoras Žvingys pakvietė kunigaikštį Monį ir jo palydovus į didžią svetainę, susodino visus už ąžuolinių stalų, įvairiais valgiais ir gėralais apkrautų. Garbingoje vietoje sėdėjo kunigaikštis. Visą dieną ir naktį linksminosi svečiai pas vaišingąjį bajorą Žvingį, visą dieną ir naktį bajoraitė Randa su

dvaro merginomis triūsė ir vaišino svečius. Tik kitą dieną, kada visi buvo pakankamai pasistiprinę, bajoras Žvingys išsiuntė dukrelę vienturtę apvedžioti kunigaikštį Monį po visą dvarą ir jo apylinkes ir parodyti jų gražumą. Jiems bevaikščiojant Utiekės ežero pakrantėmis, kunigaikštis Monys, susižavėjęs apylinkės grožiu, tarė:

— Brangioji Randa! Aš nieko kita nenorėčiau, nieko kita netrokščiau, kaip tik pasilikti šioje vietoje su tavimi. Gyventume mudu kaip laisvi paukšteliai tarp ošiančių girių ir prie tyliai banguojančio ežerėlio. Ar sutinki, mano skaisčioji saulute, mano brangioji Randa?

Ir atsakė jam skaisčiai nuraudusi bajoro dukra, o jos balsas buvo švelnus, kaip tylios vasaros dienos vėjelio dvelkimas:

— Sutinku, mano brangusis kunigaikšti ir mano valdove, sutinku. Nežinau tik, ką pasakys mano tėvelis. Tikiu, kad jis nesipriešins...

— Tad eikime, mano brangioji, prie tavo tėvelio, pulkime prie jo ir prašykime sutikimo.

Ir nuėjo. Bajoras Žvingys, išklausęs jų prašymą, palaimino savo dukrą ir leido tekėti už kunigaikščio Monio.

Po vestuvių kunigaikštis Monys rytinėje Utiekėlės ežero pusėje pastatė gražius rūmus ir aptvėrė juos blizgančia tvora. Gyveno ir linksminosi gražioji Randa ir kunigaikštis Monys, nepatirdami savo gyvenime jokių nesmagumų, vargų ir nelaimių ir tik retkarčiais apsilankydami stiprion Monio pilin, kuri stovėjo Nemuno tėvo ir jo sūnaus Merkio santakoje.

Dabar toje vietoje, kur seniau stovėjo Randos ir Monio dvaras ir rūmai, yra Randamonių sodžius.

Vyt. Akstinas.

Šalna ir grikiai

Nuo šalnų ir kieto gruodo
Lapai jau visai pajuodo,
Tiktai sėklų rusvų plotai
Rytmečiais gėlais, miglotais
Brendo ir stiprėjo vis.

Iš šalnos tyčiojos grikiai:
— Tu puikuole! Tujen, plike! —
Bet širdy mintis kuteno:
Jauną rudenį ir seną
Kanda šalnos. Kąs ir juos.

Jau drebėjo vienas kitas
Pakraštin kur išvarytas,
Stengėsi į vidų būrio
Į-isprausti bekepuris,
Kad sušilt, kad pasiguost.

Bet laiku būriais rovėjos
Piautuvuotos atskubėjo
Ir, pritūpusios prie baro,
Kupetėlėsna suvarė
Šąlančius vargius grikius.

Laukutis.

Šis darbas ne labai sunkus

Berniukas ir obuoliai

Vėlyvą rudens rytą ėjo Vytukas mokyklon. Jis užėjo Gražučio pirkion. Mat, jis visuomet eidavęs mokyklon drauge su Gražučiu. Bet kaip jis nustebo, neradęs pirkioje nei Gražučio, nei jo tėvelių.

— Kurgi jie visi būtų? Nejaugi Gražutis šiandien manęs nelaukęs išėjo? O gal kur pasislėpė? — pagalvojo Vytukas ir ėmė dairytis po pirkią. Staiga pamatė prie lango ant suolo pilną pintinę obuolių. Godžiai į juos pažiūrėjo ir pagalvojo:

— Kokie gražūs obuoliai! Tur būt ir skanūs!

Prisiartino jis prie suolo ir drebančia rankele paėmė vieną obuolį. Jis jau pridėjo obuolį prie lūpų ir rengėsi atkąsti, bet susilaikė.

— Ką gi aš darau? Juk tai svetimi obuoliai! — dingtelėjo jam per galvą. Padėjo jis obuolį atgal pintinėn ir jau rengėsi eiti iš pirkios. Staiga išgirdo užpakalyje balsą: „sustok"! Išsigando Vytukas, kada pamatė nepažįstamą žilą senelį, besiartinantį prie jo.

— Nebijok manęs, — tarė senelis. — Aš visa mačiau ir dabar žinau, kad esi geras vaikas. Visad, vaikeli, atmink, kad negalima nieko bloga daryti, nors būtum ir vienas. Už savo gerumą gali paimti iš šios pintinės kiek tik nori obuolių.

Miglė.

ŠALNOS

Eina, eina ponia Šalna, apiberdama žemę baltais pūkais. O lauke stovinti žvirblių baidyklė skrybelaite jai graso.

— Oi, per anksti dar poniutė atsilankai! Dar žemelė neužmigo, dar auga rugeliai laukuose.

Tuoj aš čia padarysiu tvarką! — niurna piktai Šalna. — Šalčiau kvėptersiu, šaltu vėju papūsiu, ir bus viskas sutvarkyta.

Ir ėmė tuojau šalčiu alsuoti į jaunus rugių diegelius. Pamatė tai baidyklė. Nors buvo tik su viena koja, bet greitai nubėgo į mišką. Iš miško sugrįžo nešina pilną savo skrybelaitę baltų minkštų voratinklėlių.

— Oi, piktoji Šalnuže, dabar nenušaldysi jaunų rugių diegelių. Aš juos apdengsiu, apklostysiu visus ir išgelbėsiu nuo tavo žiaurumo. **M. Č.**

Tėvelis mokytojas

Mano tėvelis eina mokyklon
Taip, kaip ir aš,
Taip, kaip ir tu.

Moko mergaites, moko bernyčius
Tokius, kaip aš,
Tokius, kaip tu.

Džiaugias penkiukėm ir ketveriukėm
Taip, kaip ir aš,
Taip, kaip ir tu.

Liūdi dėl riksmo ir dėl dvejukių
Taip, kaip ir aš,
Taip, kaip ir tu.

— Kodėl vaikučiai taip blogai mokos?
Klausia manęs,
Ašai tavęs.

Tik nesulaukia atsako jokio
Nei iš manęs,
Nei iš tavęs.

Kietis.

Kaip praleidau Vėlinių dieną

Šių metų Vėlinių diena buvo ūkanota. Anksti rytą nuėjau į šv. Mikalojaus bažnyčią. Viduryje bažnyčios stovėjo karstas, papuoštas gėlėmis. Kunigas atlaikė gedulines pamaldas. Pamaldoms pasibaigus, visi išsiskirstėme namo.

Po pietų su draugėmis nuėjome į Rasų kapines. Pakeliui nusipirkome gėlių ir žvakučių. Eidamos į kapines, pavijome daug žmonių, kurie taip pat ėjo aplankyti giminių ar pažįstamųjų kapus.

Pirmiausia nuėjome prie a. a. daktaro Jono Basanavičiaus kapo. Čia padėjome puokštelę gėlių ir uždegėme kelias žvakutes. Sukalbėjome „Viešpaties Angelas", — ir nuėjome prie kareivių kapų, kurie žuvo kovoje už Tėvynę. Gaila man pasidarė kareivių... Juk jie mirė dar jauni!

Paskui aplankėme Vileišių koplytėlę, buvome prie pažįstamų ir savo mirusios draugės kapų.

Nežinau, kaip vėliau vakare atrodė Rasų kapinės, nes tuoj grįžome namo.

Kapas Vėlinių vakarą

Toji diena man padarė didelį įspūdį.

Jadziutė—mokinė.

Kas atspės, kur Jadziutė gyvena, nes ji pati neparašė?

Algirdo daina

Aš dar mažas, kaip pipiras,
Vos tik kalasi dantai,
Bet užaugęs būsiu vyras
Ir dainuosiu tik linksmai.

Mano mažo silpnos jėgos
Ir darbuotis negaliu, —
Anksti rytą atsikėlęs
Bėgu žaisti su Rudžiu.

O kai kiek dar paūgėsiu,
Būsiu geras, paklusnus,
Brangią tėviškę mylėsiu,
Tiesiu laimėn jai kelius.

Aš dar mažas, kaip pipiras,
Bet užaugsiu, kaip pušis,
Surimtėsiu, būsiu vyras,
Ir tėvelių ateitis...

M. Pumputis.

Neris ir Vilnytis

(Pasaka ne pasaka)

Seniai, labai seniai gyveno turtingas ir geras karalius. Savo kraštą valdė labai sumaniai. Už tat turtų jo valstybėje buvo be krašto, be saiko. Jo turtais stebėdavosi visi kaimynai. Bet labiausiai stebėjosi jo gražuole dukrele Nerimi. Neris buvo ne tik graži, bet ir gera: mylėdavo ir šelpdavo vargšus ir pavargėlius. Todėl visi ją labai mylėjo, bet labiausiai ją mylėjo tėvelis. Be jos nevalgydavo, nei svečių nepriiminėdavo, be jos niekuomet linksmas nebūdavo. Jei su dukrele kur nuvažiuodavo ir kokius reikalus pas kaimynus turėdavo, tai visuomet kur sėkmingiausiai tuos reikalus su dukrelės pagalba atlikdavo. Gera buvo karaliui ir naudinga jo valstybei.

Šitokios laimės pradėjo pavydėti viena pikta valdovė. Pasiryžo, žūt būt, karaliaus dukrelę nužudyti arba pavogti. Bet tai sunkus dalykas buvo, nes karalius visuomet savo dukrelę, kaip akį kaktoje, saugodavo, todėl visur ją narsiausiųjų karžygių pulkai lydėdavo.

Pasiryžo ši tuomet klasta ją pagrobti. Ilgai galvojo, ilgai visokius diplomatus siuntinėjo, kol pagaliau sumanė niekšišką darbą. Mat, sužinojo, kad karalaitė Neris sodus ir vaisius labai mėgsta.

Tad pasiuntė su didžiausiomis iškilmėmis vieną obelę karalaitei dovanų. Karalius meiliai priėmė ir liepė savo dukrytės sodelyje pasodinti. Obeliai augant, pati Neris jų globojo ir laistė. O obelis buvo užkerėta. Augo ji ne metais, bet dienomis. Už metų išaugo į didžiausį ir puikiausį medį. Džiaugėsi karalius ir karalaitė. Netrukus ir obuoliai pasirodė. Išaugo dideli raudoni, dargi akį veria.

Kartą nuėjo karalaitė savo sodelin obelies pažiūrėti. Žiūri — jos obelies dargi šakos linksta nuo raudonų saldžių obuolių. Neiškentusi nusiskynė vieną ir paragavo. Kai paragavo, taip ir pavirto lėle. Netoliese buvo pasiųsti valdovės raganos sargai, kurie pastvėrė lėlę ir nusinešė.

Karalius laukia, laukia, o dukrelės nėra. Ir diena, ir kita, ir mėnuo ir metai, o Neris negrįžta.

Baisiai nuliūdo karalius. Gaila jam buvo vienatinės, mylimiausios dukrelės.

Pats ieškojo ir pasiuntinius siuntė dukrytės teirautis, bet sužinoti negalėjo. Taip slinko mėnesiai ir metai didžiausiame liūdesyje karaliui ir visai jo valstybei.

Kartą atėjo karaliaus rūmuosna laumė burtininkė.

— Atėjau, — sako burtininkė, — pas tave, šviesiausis karaliau, pranešti, kur tavo dukrelė. Siųsk karžygius kuo narsiausius, siųsk į rytų šalelę. Ten, už devynių girių, už devynių jūrų, kur piktoji valdovė ragana gyvena, yra aukštas, stiklo lietas, geležies kaltas kalnas. Už to kalno yra šulinys giliausis, tame šulinyje tavo dukrelė sėdi, dieną naktelę liūdi ir graudžiai raudoja, pas raganą tarnaite sėdi, biauriausius darbus jai dirba. Sunkus bus kelias karžygiams, tene pasitiki kelyje nei vienam svetimajam. Aš jiems padėsiu, prie kalno sėdėdama lauksiu.

Išsiuntė karalius pulką geriausių kareivių su narsiausiais vadais-karžygiais. Sužinojo apie tai ragana. Pasiuntė tarnus su gardžiausiais užkerėtosios obelies vaisiais. Karžygiai pamatę neiškentė neparagavę. Kaip tik paragavo, taip visi lėlėmis pavirto, o raganos tarnai surinko jas maišuosna ir, nunešę miestan, pardavė.

Karalius, nesulaukdamas siųstųjų karžygių grįžtant, pasiuntė kitą pulką, dar narsesnių, dar stipresnių. Bet ir su tais taip pat atsitiko.

Karalius ir visai vilties nustojo kuomet nors dukrelę pamatyti.

Sužinojo apie tai vieno ūkininko sūnelis, vardu Vilnytis, ir sako tėvui:

— Leisk mane, tėveli, karalaitės ieškoti!

— Kur tau, sūneli, ieškoti. Karžygiai jos nesurado, o tu drįsti eiti ieškoti.

Bet sūnelis nesidavė perkalbamas. Pagaliau, tėvas sutiko, nors neturėjo mažiausios vilties, kad sūnui pasiseks.

Sūnus nuėjo pas karalių ir sako:

— Duok man, šviesiausias karaliau, kareivių, aš eisiu karalaitės ieškoti.

Karalius iš pradžios labai buvo nustebęs, bet pagaliau sutiko.

Sūnus, apsirengęs puikiais vado rūbais, išsirengė kelionėn. Ragana, sužinojusi, kad dargi ūkininkaitis išdrįso jai kelią pastoti, tik nusijuokė, tačiau ir jam pasiuntė užkerėtų vaisių.

— Ne pokylin joju, ne gardžių vaisių ieškau, bet mūsų mylimos karalaitės. O vaisių ir savų turiu. Mėgstu tiktai taurius ir teisingus žmones, o klastinguosius kardu šluoju. — pasakė ūkininkaitis ir davė ženklą kareiviams. Kareiviai akymirkoj ištraukė kardus ir visus raganos tarnus sukapojo, o vaisius kojomis sutrypė.

Netrukus prijojo stiklo kalną, prie kurio rado gerąją burtininkę-laumę.

— Narsus ir apdairus iš tavęs vadas, — pasakė laumė. — Daug jau tavo padaryta, bet dar daugiau turi padaryti, tik ir toliau būk toks apdairus. Še tau kardas, jis tau daug padės.

Vilnytis, padėkojęs laumei už kardą, nujojo toliau. Prijojęs kalną, kirto kardu, ir kalnas persiskyrė. Raganos kareiviai, pamatę tokį galingą karžygį, persigando ir išbėgiojo į visas puses.

Ūkininkaitis nuėjo į raganos dvarą, kuris pasirodė labai puikus. Vidury dvaro stovėjo didžiulis šulinys. O gilumas neišpasakytas! Norėjo lipti, bet nebuvo kopėčių. Mat, raganos kareiviai buvo jas

paslėpę. Vilnytis liepė savo kareiviams tuoj surišti balnų juostas, padarė ilgą virvę ir nusileido į šulinį. Šulinyje rado geležines duris, kurios vedė į puikiausias, auksu ir sidabru žibančias sales. Vienoj salėj pamatė karalaitę, o šalia karalaitės snaudė septingalvė ragana, padėjusi savo galvas ant karalaitės kelių.

Ūkininkaitis išsitraukė kardą ir norėjo nukapoti raganai galvas, bet tuo tarpu ji pabudo ir, pažinus laumės užkerėtąjį kardą, puolė ant kelių ir ėmė maldauti:

— Pasigailėk, taurusis jaunikaiti, nežudyk manęs, aš geruoju atiduosiu tau karalaitę.

Ūkininkaičiui pagailo raganos ir paliko ją gyvą.

Karalaitė dargi sukliko iš džiaugsmo. Puolėsi prie jaunikaičio, meiliai jį pabučiavo ir, nusimovus savo brangųjį žiedą, atidavė jam.

Vilnytis, daug laiko negaišdamas, tuoj pririšo karalaitę prie virvės, davė ženklą, ir kareiviai ištrauke.

Kareiviai, pamatę savo karalaitę, neapsakomai nudžiugo ir norėjo su ją tuoj grįžti namo, bet karaitė sako:

— Leiskite virvę atgal ir ištraukite mano jaunikaitį, Vilnytį.

Jaunikaitis jau buvo pakilęs iki pusės šulinio, kai netikėtai iškrito jam kardas ir nukrito ant dugno. Ragana to ir laukė. Pastvėrė kardą, pasikėlė aukštyn ir pakirto virvę. Jaunikaitis nukrito ir užsimušė. O kareiviai ištraukė tik tuščią virvę. Baisiai nuliūdo karalaitė Neris ir ėmė graudžiai verkti. Tol verkė, tol raudojo, kol visa ašaromis pavirto. Iš tų ašarų pasidarė plati ir žavinga upė Neris.

Kareiviai netekę vado Vilnyčio ir karalaitės, ilgiai liūdėjo, o iš didelio apmaudo šulinį akmenimis pripildė. Pagaliau, nutarė pasilikti toj vietoj, kur žuvo jų vadas, kur upė Neris vingiuoja. Ir įkūrė ten savo valstybę, o toje vietoje, kur buvo baisusis šulinys, pastatė Neries ir Vilnyčio atminimui puikų paminklą.

Praslinko daugel metų, jau žmonės pradėjo užmiršti apie gražiąją Nerį ir taurųjį Vilnytį, o aplink paminklą girios užaugo. Kartą tos šalies valdovas, vardu Gediminas, medžiojo girioje ir užtiko Vilnyčio paminklą. Sukvietė daug mokslinčių, bet nė vienas negalėjo išaiškinti, kieno tas paminklas yra. Pagaliau, atsirado senas kunigas— vaidila, kuris valdovui viską išaiškino. Tuomet Gediminas liepė kirsti mišką ir pastatyti toje vietoje karališką pilį ir miestą, kurį Vilnyčio atminimui pavadino Vilniumi, kad jis nuolat primintų Neriui jos kilnųjį jaunikaitį Vilnytį.

Ir dabar Vilniaus miestas tebestovi ir dabar šalia jo Neris tebeteka, o garsiosios pilies požemiuose ir dabar, sako, ragana sėdi, už savo piktus darbus kenčia.

Dilgė.

Vis su maldele

Kai einu aš čiuči liuli,
Vis meldžiu karštai Dievulį,
Kad Jis sergėtų mane
Ir nakties ramiam sapne.

Kai keliuosi ankstų rytą,
Aš kalbu maldelę kitą:
Kad sveikutis vėl galiu
Bėgt mokyklon keleliu.

V. Kuolaitis.

Išskrendančiam paukšteliui

— Kur skrendi, paukšteli,
Kam palieki mus?
Ar svečioj šalelėj
Tu rasi džiaugsmus?

Ar tau nepatiko
Grožis mūs šalies?
Gal tau žiaurūs buvom?
Pasakyk, išties.

— Ne, šalelė jūsų
Yr labai graži,
O mane mylėjo
Dideli, maži.

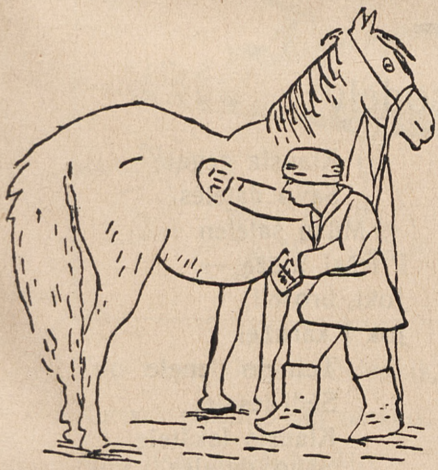
Bet žiema ateina,
Šalčiai gi kartu,
Reikia tad ieškoti
Šiltesnių kraštų.

Kai pavasarėlis
Vėl pas jus ateis,
Aš tuomet atlėksiu
Su savais draugais.

J. Mackevičius.

BĖRUKAS

Stovi Bėrukas prie tuščio lovio ir snaudžia. Jau pradeda švisti. Atlėkė iš kažkur musė. Čyk, įkando

Bėrukui į nugarą. Bėrukas mostelėjo uodega. Musė nulėkė. Bėrukas vėl snaudžia.

— Kakarykū! — suriko prie durų gandys.

Bėrukas pramerkė akis—lovys dar tuščias. O jau norisi valgyti. Staiga arklidės durys atsidarė, ir įėjo šeimininkas. Su avižėlėmis. Tai gardumas!.. O tas vandenėlis kibirėlyje toks skanus ir šaltas!

Ėda Bėrukas avižas ir žiūri pro atviras duris. Rudens saulutė šviečia, vėjelis dvelkia. Eina keleliu žąsys, o paskui jas Onytė su didžiausia duonos rieke rankoje. Paskui praėjo kaimyno karvytės, o paskui jas Baltrus su ilgu botagu.

— Visi skuba pusryčių, — pamanė Bėrukas ir toliau sau avižėles kremta. Netrukus šeimininkas pasikinkė Bėruką ir išvažiavo.

Bėga Bėrukas. Čia smėlynas, čia molynas, čia tiltelis, o tenai jau ir grindinėlis, — atvažiavo į miestelį. Sustojo. Šeimininkas išėmė skardinius kibirus su pienu, atidavė pieną pieninėje. Tuščius kibirus sudėjo vėl vežiman. Vežimas palengvėjo.

Sugrįžo. Šeimininkas iškinkė Bėruką, o Vytukas nuvedė jį pievelėn pasiganyti.

Graužia Bėrukas žolę. O už tiltelio Onytė žąsis gano.

— Tai gera toms žąsims, — mano Bėrukas, — musės nekandžioja, žolelę sau skabo, nė į miestelį nereikia važiuoti...

Po valandėlės Vytukas vėl kinko Bėruką.

— O dabar kur? — mano Bėrukas. Atsigrįžo, žiūri—pilnas vežimėlis maišų su javais. — Nejaugi vėl į miestelį!

Sėdo Vytukas į vežimą, sutempė vadeles...

— A, dabar žinau, — tarė sau Bėrukas, — tai pas tą sparnuotą baisuolį.

Tuoj privažiavo kalnelį, ant kurio stovėjo Bėruko baisuolis — vėjinis malūnas, greitai sukdamas sparnus. Bėrukas tuoj pastatė ausis, prunkščia, pyksta...

Čia ilgai reikės laukti. Vytukas užmovė Bėrukui krepšelį su „abrakėliu"...

Jau saulutė leidosi, kai Bėrukas pasileido iš malūno. Nuo kalno ir į namučius tai pačios kojos Bėruką neša. Ratai tik trata, barška.

— Y—ha—ha! — linksmai sužvengė sugrižęs Bėrukas.

Iškinkė. Bėrukas nubėgo į daržą pavaikščioti, pasivolioti, kol šeimininkas paruoš vakarienę.

Vakarienė buvo labai gera.

Jau ėmė temti. Viskas nutilo. Dargi paskutiniosios rudens musės ir tos sumigo. Užmigo ir mūsų Bėrukas. Labanakt!

Žvengia, trypia žirgužėlis
Aukštoj brolio stainužėlėj,
Blizga, tviska kamanėlės,
Sidabrinės pasagėlės,

Iššukuoki, bernužėlį,
Savo bėrą žirgužėlį,
Duok, broleli, avižėlių,
Duok jam tyro vandenėlio.

Žvengia, trypia žirgužėlis
Aukštoj brolio stainužėlėj,
Blizga, tviska kamanėlės,
Sidabrinės pasagėlės.

Kukutis.

Vyšnių sodely

Mano tėvelio
Vyšnių sodely
Auga liepelė
Ir jovarėlis.

Tam jovarėly
Šimtašakėly
Gegė raiboji
Gailiai kukuoja.

Liepos šakelėj
Prie viršūnėlės
Čiulba lakštelė
Liūdną dainelę.

Po jovarėliu
Sėdi brolelis,
Klausia gegelę
Savo dalelės.

— Mūsų šalelėn
Priešai atūžę —
Joki, broleli,
Jok į karužę!

Ten po liepele
Sėdi seselė,
Klausia lakštelę
Savo dalelės.

— Joja piršleliai,
Vieškelis ūžia,
Eisi, sesele,
Eisi martužėn.

K. Tėma.

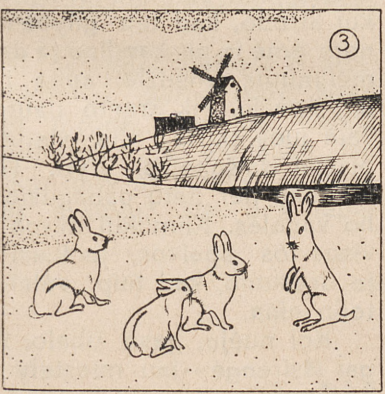
KIŠKELIŲ PASITARIMAI

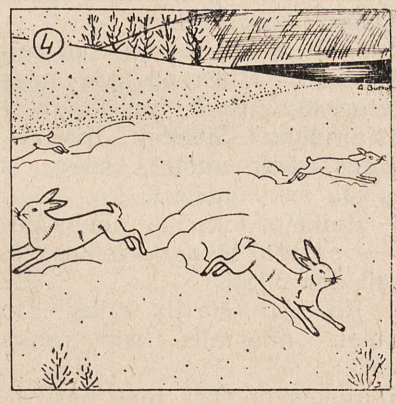

Daugeliui paukščių, žvėrelių
Sunkios greit ateis dienelės.
Tai nujausdami, bailučiai,
Visų skriaudžiami kiškučiai
Susirinko pievoje
Pasitart, kas veikt reiksią,

Kai užklups žiema šaltoji.
Ilgai tarės, daug galvojo
Susirinkime kiškiokai,
Bet, kad ką nors gero tokio
Nenusprendžia ir gana:
Sutarimo, mat, stoka.

Tuo tarpu viens žvairiaakis,
Kuriam ginčuos būt neteko,
Mat, jisai žvalgybą ėjo,
Medžiotoją pastebėjo.
Tartum žaibas tada mūs
Kiškis dūmia pas draugus.

— Sprukim, broliai,—jis sušuko—
Čia medžiotojas jau sukas!
Vos tai kiškiai sužinojo,
Leido darban savo kojas.
Taip ir liko jų visi
Reikalai neišspręsti.

VAKARAS

Užgeso saulutė,
Sužibo žvaigždutės,
Jau merkias miegelio
Manosios akutės.

Mėnulis išblyškęs
Į dangų pakilo,
Vėjelis klajūnas
Blaškytis nutilo.

Visur visi miega, —
Tamsi jau naktis...
Tik aukso žvaigždučių
Šviesa tvyksta vis.

R. Guobys.

Vilko akys

Vaikščioti vėlai Klimukas nebijojo. Dažnai girdėjo apie įvairias baisenybes pasakojant, bet tiktai nusijuokdavo. Pačiam nebuvo pasitaikę, todėl ir netikėjo. Vaikas kaip verpstė. Kur pasiųs, ką palieps - žaibu nulėkęs padaro ar atneša. Džiaugėsi juo tėvai. Gyrė kaimynams ir giminėms. Sakė užaugsiąs tikras bernas.

Rudenį atsitiko taip, kad prireikė žibalo. Miestelin kokie trys — keturi kilometrai. Kas lengvesnis? Klimukas. Siunčia. Jisai patenkintas, kaip nuolat, išbėga iš namų jau saulėlydžiais.

— Reikėjo anksčiau neapsižiūrėti, — pastebi tėvas, —vaikas vėlai gali dar bijoti.

— Ko jau čia jis bijos. Du žingsniai. Miestelis kaip ranka pasiekti.

Klimukas negirdi tėvų pasikalbėjimo. Užkaitusiais veidais, kad nešas tai nešas.

— Kur jau taip bėgi, sūnau,— užkalbina jį krikštatėvis, su šluotų našta iš miško eidamas.

— Žibalo pritrūkome. Tamsiai nesinori sėdėti. Einu miestelin.

— Bėk, bėk... Jau greit sutems. Bijosi dar.

„Kas čia",—galvoja Klimukas, —„vis apie baimę kalbama". Bet jį tik juokas ima. Švilpinėdamas leidžiasi į pakalnę, švilpinėdamas lipa kalnelin. Tuoj tuoj bus matyti balti miestelio kaminai. Eina jau paežere. Vandeny mato kaip veidrody mėlyną dangų. Viename krašte kiek paraudonavusį. Klimukui atrodo, kad ten gilybėsna kas nors ėmė ir paskandino tą dangaus mėlynumą. Medžiai auga į viršų ir į apačią. Tik kranto siaura brūželė juos skiria. Čia viena pušis plačiai išsišakojusi styri. Ten vėl nuotaka per lietų pabėgusios smėlio vagelės. Klimukui mirga akyse visos tos spalvos, juokiasi lyg iš jo drąsumo, kad taip vėlai miestelin eina.

Kol nuėjo, gavo žibalo, kol atgal išsirengė—jau miestely paliko su ugnimis. Jau laukuosna išėjęs girdėjo, kaip skambina „Viešpaties Angelui". Dar matėsi kelias, netolima aplinka kaip pro dūmus. Bet po kelių minučių viską tamsa apžiojo.

Klimukas tačiau bėga, lyg kieno vejamas. Uždusęs, sušilęs. Bet skuba. Niekas jam skubėti neliepė. Bet jis pats žino, skubėti rei-

kia. Tėvas šiandien žadėjo pintines pinti, motina verpaties turi. O jam juk reikia rytdienai pamokos paruošti. Gėda, jeigu kiti už jį geriau bus paruošę.

Jau pusę kelio buvo atėjęs, kai staiga sustojo vietoje. Už kokio šimto žingsnių priešais jį sužibo silpna šviesele. Klimukui plaukai ant galvos pasišiaušė.

— Vilkas... — sustojęs pasakė pašnibždom, lyg ne vienas būtų ėjęs.

Atžagarias traukėsi atgal prie medžio, nuo anos žybčiojančios ugnelės, akių nenuleisdamas. O toji vis artėjo ir artėjo. Nukryps kiek šonan, ir vėl priekin eina. Stačiai į Klimuką.

— Vilkas... matai... suuodžia...— Graibė Klimukas pušies šakas, paskubomis lipo į viršų, raižomas rankas ir veidą! Paliko krintančią, šakos nubrauktą kepurę, išmetė butelį su žibalu. Laimė, dar akmenin nepataikė. Bet ir šiaip kamštis menkas, gali ištekėti. Lyg tyčia geresnio namie nepaieškojo.

Anai švieselei artėjant ir artėjant, Klimukas gan aukštai įlipo, bet jam atrodė, kad tik keletą sprindžių pakopęs. Pagaliau, jau jautė, kad nors dešimts vilkų viens ant kito sustotų, vis tiek nepasiektų.

Jautė Klimukas, kaip jam kraujas smilkiniuose tvaksi, kaip širdis lyg laikrodžio rodyklė klapsi. Nubraukė rankove prakaitą. O gi, žiūri, iš jo vilko, tiek jam baimės įvariusio, eina jo pasitikti su maža lempele tėvas. Tik subraškėjo šakos, kaip apačion leidosi.

— Tata, aš va! — džiaugėsi Klimukas.—Maniau vilkas ten žybčioja, tai norėjau medin pasislėpti.

— O kur žibalas?

— Turiu!

— Vilkai, vaike, dabar naktimis dar nevaikšto. Matai, dienomis dar gali tai avį, tai kiauliuką nutempti. Išėjau su lempele, sakau toks, tamsumas, paklysi kur. Reikėjo taip tamsiai eiti. Persigandai gal?

— Ne!—Klimukas buvo drąsus. —Aš ir akmenį pušin buvau įsinešęs. Būčiau, aš ten jam, tam vilkui.

— Na, eime namo...

*

Po to Klimukas jau žinojo, kad kartais net visai be priežasties galima išsigąsti, o juo labiau tada, kai apie ką nors baisaus prisiklausoma. Nors jis maža tikėjo pasakojimais, bet buvo atsargesnis ir apdairesnis.

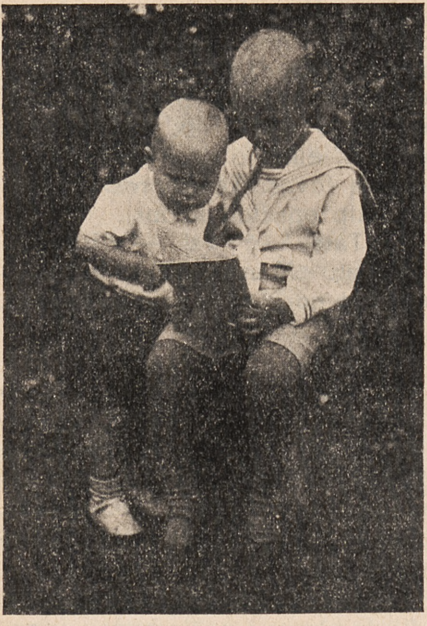
r.

NAKTĮ

Gražią naktį žiba žvaigždės,
Malonu į jas žiūrėti.
Atsisėdęs prie langelio
Noriu burtą jų atspėti.

Pasakykit jūs, žvaigždelės,
Kodėl saulė nebešviečia?
Gal ji ilsisi miškely?
Gal šalelei kitai šviečia?

Vyt. Steponaitis.

Mes skaitome „Varpelį".

TRUPINĖLIAI

Nori leistis jūrų gilumon

Žmonės iš seno labai norėtų žinoti, kas yra jūrų gilumoje, tik jon nusileisti negali. Mat, juo giliau, juo labiau vanduo slegia ir spaudžia panertą daiktą. Mes žinome, kad panertas vandenin akmuo pasidaro daug lengvesnis,—tai vanduo, spausdamas akmenį, stengiasi išmesti jį į viršų. Žmonės pradėjo galvoti apie tokius drabužius panertam žmogui, kad jie galėtų atlaikyti vandens spaudimą. Jūrų narai turi tokius drabužius, bet vis dėlto pasinerti gali, palyginti, labai negiliai. Dabar galvojama apie tokį metalinį kamuolį, kurį galima būtų su žmonėmis nuleisti jūrų gilumon. Tokį kamuolį pasigaminęs, Amerikos mokslininkas Bebe nusileido 800 metrų gilumon. Ką jis ten matė, visa aprašė atskiroje knygoje.

Mokslininko Bebe atliktas žygis nepatenkina žmonių smalsumo. Ne vienas, paskaitęs Bebe knygą, klausia: O kas yra dar giliau? Tiesa. Juk yra vietų, kur jūra turi iki 10 kilometrų gilumos. Tai kas gi yra tokioje gilumoje?

Belgų mokslininkas Pikardas, kuris pirmas sugebėjo aukščiausiai pakilti į viršų, dabar gamina tokį plieninį kamuolį, kuriame bus galima nusileisti iki 10 kilometrų gilumon. Jo kamuolys turės langelius, pro kuriuos bus galima stebėti jūra ir jos gyvunija. Kamuolyje bus įtaisyti stiprūs reflektoriai, kuriais bus galima nušviesti jūra, o nuo jūros plėšriųjų gyvulių bus mėginta apsiginti elektros smūgiais.

Tas Pikardo kamuolys bus pabaigtas rengti 1940 metais ir svers apie 4.500 kilogramų.

LAIŠKŲ DĖŽUTĖ.

Mūsų gerbiamieji bendradarbiai prisiųstose eilėse labai dažnai netinkamai rimuoja, pav.: purvyne—sidabrinė, tėvynė — krūtinė, mėlynė — sutartinė, girių — vyrų ir t.t. Čia rimuojant neatsižiūrima į esamų galūnėse balsių ilgumą, ir eilėraštis tuo atveju nustoja skambumo. Pasitaiko ir kitokių trūkumų, pav.: sostą — paguosti, rudenėlis — vėjelis, sargas — vargas ir tt. Reikėtų tokių trūkumų vengti. Apskritai, geras eilėraštis tik tas, kuriame turime prasmingą turinį ir gražią formą rimo ir ritmo požvilgiais.

V. Ak—nui. Randamonys dedame ačiū. Kita be akcijos, taip ir liks.

J. Čep—ui. Netinka, neįdėsime. Rašyti mėgink, gal kiti bus geresni.

Skruoblui. Tamstos kūriniai taip sueiliuoti, kad prasilenkia su kirčiavimu. Tai didelis trūkumas ir todėl mums netinka.

Trepšiui. Netinka.

M. Pum—čiui. Ačiū, gavome. Kas tiks—įdėsime, tik ne iš karto.

Vilimui. Netinka.

R. G—biui. Šį kartą nieko sau tinkamo neradome.

Leidėjas atsakomasis redaktorius **Liudvikas Cicėnas**. Vilnius „RUCH" spaustuvė